

Jerzy Staszekwicz

Kalendarium

- 1953 Powstanie Pracowni Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin pod kierownictwem doc. dr hab. Janiny Jentys-Szaferowej.
- 1954 Zmiana nazwy jednostki na Pracownię Zmienności Roślin.
- 1956 Powstanie Zakładu Zmienności Roślin.
- 1966 Po odejściu na emeryturę prof. J. Jentys-Szaferowej p.o. kierownikiem Zakładu zostaje doc. dr hab. J. Staszekwicz.
- 1970 Objęcie kierownictwa Zakładu Zmienności Roślin przez doc. dr hab. J. Staszekwicza.
- 1993 Restrukturyzacja jednostek Instytutu Botaniki. Połączenie Zakładu Zmienności Roślin z Zakładem Systematyki Roślin Naczyniowych w Zakład Systematyki Roślin Naczyniowych. Objęcie kierownictwa Zakładu przez prof. Jerzego Staszekwicza. W obrębie jednostki utworzenie dwóch pracowni: Pracowni Zmienności Roślin (kierownik prof. J. Staszekwicz) i Pracowni Flory Polski (p.o. kierownika dr Zbigniew Mirek). Do Zakładu włączona zostaje również Pracowni Atlasu Flory Polski (kierownik dr A. Chlebicki).
- 1995 Połączenie Pracowni Flory Polski i Pracowni Atlasu Flory Polski w Pracownię Flory Polski i Atlasu (kierownik dr hab. Z. Mirek).
- 2000 Likwidacja obydwu Pracowni w Zakładzie Systematyki po przejściu prof. J. Staszekwicza na emeryturę. Powstanie Zakładu Systematyki Roślin Naczyniowych pod kierownictwem prof. Z. Mirka.

HISTORIA ZAKŁADU

Zakład Zmienności Roślin powstał jesienią 1953 roku, jako jedna z pracowni tworzącego się wtedy Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk. Początkowo, przez krótki okres, nosił nazwę Pracowni Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin. W roku następnym (1954) nazwa jednostki została zmieniona na Pracownię Zmienności Roślin. Kolejna zmiana nastąpiła w roku 1956, kiedy Pracownia otrzymała rangę Zakładu. Kierownikiem placówki od jej utworzenia w 1953 roku do końca roku 1965 była prof. Janina Jentys-Szaferowa. Po jej przejściu na emeryturę, z dniem 1 stycznia 1966 roku p. o. kierownika został dr J. Staszkiwicz, a po uzyskaniu stopnia dra habilitowanego, od 1 grudnia 1970 roku kierownikiem. W 1993 roku Zakład Zmienności Roślin przemianowano na Pracownię Zmienności Roślin (kierownik prof. J. Staszkiwicz), która wraz z nowo utworzoną Pracownią Flory Polski (kierownik dr Zbigniew Mirek) i włączoną Pracownią Atlasu Flory Polski (kierownik dr A. Chlebicki) weszła w skład Zakładu Systematyki Roślin Naczyniowych, pod wspólnym kierownictwem prof. J. Staszkiwicza. Po przejściu prof. J. Staszkiwicza na emeryturę, z dniem 22.02.2000 roku zlikwidowano odrębność obydwu pracowni w Zakładzie Systematyki Roślin Naczyniowych, likwidując tym samym jednostkę, która przez cały okres działalności zajmowała się badaniami populacyjnymi w oparciu o metody statystyczne. Kierownikiem Zakładu Systematyki Roślin Naczyniowych od tego momentu był prof. dr hab. Z. Mirek.

TEMATYKA BADAWCZA

Badania Zakładu Zmienności Roślin na początku swej działalności skupiały się wokół trzech głównych zagadnień: 1. zmienności roślin dziś żyjących, 2. morfogenezy roślin i 3. zmienności historycznej [8531], wypełniając w ten sposób przestrzeń pomiędzy problematyką dwóch głównych Zakładów Instytutu Botaniki – Zakładem Systematyki i Zakładem Paleobotaniki. Pod względem metodycznym miano stosować metody „stosunkowo proste, łatwo czytelne dla każdego botanika, nieobznajomionego ze statystyką matematyczną” [8531]. Początkowo podstawową metodą było graficzne porównywanie kształtów roślinnych Jentys-Szaferowej, która umożliwiała w czasach używania ręcznej maszynki do liczenia, stosunkowo szybkie porównywanie zbiorów wielo cechowych. Później stopniowo wprowadzano także inne metody, by ostatecznie wykorzystywać współczesne programy statystyczne, jak np. Statistica. Zgodnie z założeniem J. Jentys-Szaferowej starano się także, jeżeli tylko było możliwe i konieczne, stosować do badania zmienności roślin hodowlę (kulturę) doświadczalną oraz eksperymenty na żywych organizmach. Z czasem przy Zakładzie powstała pracownia biochemiczna, ale z braku wystarczających środków finansowych nie zawsze funkcjonowała zadawalająco.

Ze względu na zainteresowania J. Jentys-Szaferowej, która już w okresie przed II Wojną Światową prowadziła intensywne badania nad brzożami, największą uwagę zwrócono na zmienność drzew. Przedmiotem badań stały się liście lub owoce brzozy ojcowskiej, grabu

Ryc. 1. Dyskusja naukowa w Zakładzie Zmienności Roślin. Od lewej: Janina Truchanowicz, Jerzy Staszkie-wicz, Janina Jentys-Szaferowa, Maria Białobrzaska, Irena Więckowska (autor nieznan, fotografia zachowana w księdze pamiątkowej Zakładu Zmienności Roślin).

zwyczajnego, sosny pospolitej, świerka zwyczajnego, a stopniowo także innych gatunków drzewiastych (Ryc. 1). W początkowym okresie największym zainteresowaniem cieszyły się badania nad brzozą ojcowską – *Betula oycoviensis*. Zaowocowały one wieloma publikacjami, w których przedstawiono rozmieszczenie i liczebność gatunku w Polsce i Europie [539, 540, 541, 1532, 1637, 1745, 2054, 2181, 2888] i w dużej mierze wyjaśniono genezę jej powstania oraz opisano zmienność [22, 537, 932]. Prowadzono także badania nad pyłkiem, kariologią i mikrosporogenezą [788, 875, 1045]. W oparciu o te badania możliwe było opisanie nowego gatunku – brzozy Szafera – *Betula szaferi* [1635, 2180, 2889] (Ryc. 2). Zajmowano się także innymi gatunkami brzoź występującymi w Polsce [181, 247]. Szczególne znaczenie dla paleobotaników miały badania nad zmiennością owoców i łusek [238]. Dość szczegółowo przebadano także flavonoidy występujące u wszystkich gatunków brzoź występujących w Polsce oraz u *Betula tortuosa*, ze względu na podobieństwo do *B. carpatica* i kilku gatunków amerykańskich [1199–1201, 1327, 1328, 1386, 1387].

Bardzo owocne były badania nad zmiennością szyszek drzew szpilkowych prowadzone zarówno na materiałach współczesnych, jak i kopalnych. Przyczyniały się do poznania zmienności wewnątrzgatunkowej, a także w wielu przypadkach, po wykorzystaniu materiałów kopalnych, pozwalały na wyjaśnienie ich współczesnego rozmieszczenia. Badania

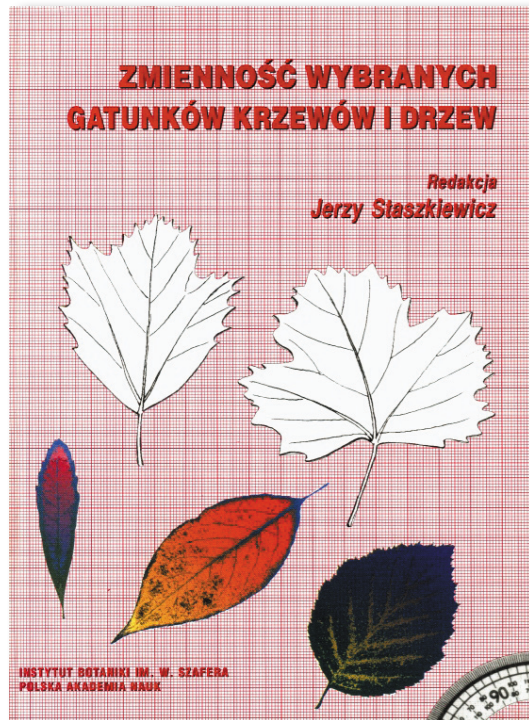

Ryc. 2. Prof. Janina Jentys-Szaferowa z nowym gatunkiem brzozy – *Betula szaferi* (autor nieznany, fotografia zachowana w księdze pamiątkowej Zakładu Zmienności Roślin).

nad sosną zwyczajną pozwoliły na wyróżnienie w Europie wielu morfotypów, spośród których większość miała dobrze wydzielone arealy, zaś opierając się na materiałach subfossilnych i fossilnych w dużej mierze możliwe było przedstawienie historii tego gatunku w Polsce [309, 310, 405, 452, 632, 999, 1000]. Znaczną uwagę poświęcono także badaniom biometrycznym nad kosodrzewiną występującą na torfowiskach wysokich w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Badania wykazały, iż w ogromnej większości występują tam mieszańce i formy introgresywne pomiędzy sosną zwyczajną i kosówką (*Pinus rhaetica*). Obecność tego taksonu została później potwierdzona w innych częściach Polski, a także na terenie Czech i Słowacji [668, 669, 868, 2185, 2186, 2187, 2429]. Prace te zapoczątkowały ogromne zainteresowanie problem i zaowocowały w Polsce opublikowaniem kilkudziesięciu prac naukowych, licznymi pracami doktorskimi, a nawet habilitacyjnymi.

Kilka prac wykonanych w Zakładzie Zmienności Roślin dotyczyło świerka pospolitego (*Picea abies*). Opierając się na zmienności fosylnych szyszek świerka pospolitego możliwe było ukazanie odrębności genetycznej świerka wschodnio- i zachodnio-karpackiego [501, 518, 578, 1042]. Zbadano także zmienność świerka w Bośni i Hercegowinie [1399]. Zajmowano się również zmiennością gatunków nie występujących w Polsce. Zmienności szpilek dotyczyła praca taksonomiczna nad czterema gatunkami rodzaju *Podocarpus* z Wielkich i Małych Antyli [1744] oraz szyszek koreańskich gatunków z rodzaju *Picea* [2182], szczególnie *Picea jezoensis* i *P. koraiensis* [2051] oraz *Larix olgensis* [2050].

Znaczącym dorobkiem Zakładu było opracowanie zmienności liści i owoców grabu w różnych zespołach leśnych z kilku regionów Polski [495, 496] oraz zmienność 14 gatunków drzew i krzewów występujących w różnych zespołach roślinnych Białowieskiego Parku Narodowego [8531]. W przyszłości mogą one stanowić niezwykle cenny materiał porównawczy, pozwalający na poznanie trendów, zachodzących pod wpływem zmian klimatycznych i działalności człowieka. Takim dokumentem stało się też opracowanie zmienności wybranych gatunków krzewów i drzew, oparte na bardzo licznych próbach populacyjnych liści, a niekiedy także owoców, obejmujące materiały z terenu Polski, a w niewielkim zakresie także z obszaru Czech, Słowacji, a nawet innych krajów europejskich [8584] (Ryc. 3). Ważnym był cykl czterech prac poświęconych brzozie niskiej, w którym wykazano,

Ryc. 3. Przykładowa, zbiorcza publikacja *Zmienność wybranych gatunków krzewów i drzew* pod redakcją Jerzego Staszekiewicza.

że zarówno łuski, jak i owoce zebrane z osobników należących do tego gatunku, mogą mieć cechy morfologiczne charakterystyczne dla innych gatunków brzoź [1926, 1927, 2188, 2189]. Spośród innych gatunków drzew liściastych zbadano zmienność liści *Quercus pubescens* z Bielinka nad Odrą, wykazując iż większość osobników została wzbogacona o geny pochodzące od *Quercus robur* i *Q. sessilis* [708]. Zmienności owoców lub liści buka dotyczyły trzy prace [1352, 1686, 2781]. Na uwagę zasługują prace dotyczące zmienności *Prunus fruticosa*, które wykazały, iż ten chroniony gatunek jest na terenie Polski i w innych częściach zasięgu zagrożony ze względu na łatwość krzyżowania się z hodowanymi odmianami wiśni i czereśni [1343, 1952, 1953, 2206, 2208, 2919] oraz opracowanie taksonomiczne rodzaju *Cerasus* do *Flora Slovenska* [2003].

Prócz drzew zajmowano się także zmiennością roślin zielnych, rozpoczynając je badaniami nad monotypowym dziś rodzajem *Menyanthes trifoliata*, dla którego przedstawiono zmiany od prób wieku miocenkiego, aż po okres współczesny [458, 593] oraz *Dulichium* [923]. Bardzo owocne były badania nad orzechami rodzaju *Trapa*, do których wykorzystano materiały z licznych stanowisk, w tym także mających już znaczenie historyczne [1164, 1264]. Wykazały one, że w Polsce występują trzy gatunki, które ze sobą intensywnie się krzyżują. Kolejne badania oparte były na zarówno na materiałach współczesnych, jak i kopalnych pochodzących z różnych części świata. W 1998 roku J. J. Wójcicki rozpoczął realizację projektu „Ewolucja rodzaju *Trapa* L. w trzeciorzędzie Europy” (finansowany w latach 1998–2001 ze środków KBN, por. Aneks II). Rezultatem tych badań było opisanie nowych gatunków dla nauki światowej [2539, 2622, 2844, 2918, 2921, 2988].

W Zakładzie Zmienności Roślin prowadzono także biometryczne badania populacyjne nad *Centaurea jacea* [2049], *Potentilla erecta* [956], *Saxifraga paniculata* [1122], *Saxifraga moschata* [2207], *Euphrasia salisburgensis* [2430].

Pod koniec lat osiemdziesiątych rozpoczęto intensywne badania nad trawami. Szczególnie dokładnie i wszechstronne były studia biosystematyczne nad *Dactylis glomerata*, które oparto na bogatych materiałach populacyjnych z Polski, a także z wielu krajów europejskich, a nawet Kaukazu [1705, 1706, 1773, 1830, 1905, 1906, 2145, 2266, 2327, 2481, 2483, 2579]. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych podjęto również intensywne prace biotaksonomiczne nad gatunkami z kompleksu *Agropyron-Elymus* [2482, 2649, 2669, 2670, 3050, 3051] i górskimi gatunkami rodzaju *Calamagrostis* [2650].

Jak wynika z powyższego omówienia, wszystkie prace przedstawione powyżej, mieściły się w ramach dwóch problemów wyznaczonych przez Jentys-Szaferową i zaaprobowanych przez założyciela Instytutu Botaniki PAN – profesora Władysława Szafera i powołaną wtedy Radę Naukową, tj. zmiennością roślin „dzisiaj żyjących” i zmiennością historyczną. Prócz tego w Zakładzie Zmienności były wykonywane prace wchodzące w zakres morfogenezy roślin. Najbardziej typową pracą z tej dziedziny było śledzenie wzrostu liści *Ipomoea purpurea* [634] w oparciu o wykonywane stykowe odbitki fotograficzne w kilkudniowych odstępach. Obecnie podobną pracę można by wykonać przy pomocy skanera, a wyniki opracować bardzo dokładnie metodami statystycznymi. Do tego typu prac zaliczano także badania dotyczące zmienności w obrębie jednego drzewa lub nawet jednego pędu [22, 24, 46, 492, 597, 726, 880]. Z czasem jednak okazało się, że prace z morfogenezy roślin często

pokrywały się zakresem badań z pracami z dziedziny zmienności roślin, co spowodowało zaniechanie ich wyróżniania jako odrębnego typu.

Dla poznania, scharakteryzowania i wyjaśnienia zmienności wielu gatunków potrzebne były także badania z innych dziedzin. Szczególnie trudne niekiedy były problemy związane z taksonomią, nomenklaturą i kariologią traw. Zagadnienia te były poruszane zarówno dla pojedynczych gatunków (*Agrostis rupestris* i *A. alpina* [2458], *Avenula* [1888], *Trisetum* [1887, 1971], *Koeleria* [2117], jak i większych jednostek taksonomicznych (kariologia rodzaju *Agrostis* [2459], plemię *Aveneae* [2647, 2648], gatunki rodzaju *Calamagrostis* [2650], kompleks *Agropyron–Elymus* [2669, 2670]).

Liczne prace poświęcono rozmieszczeniu gatunków. Badaniami objęto: *Hordelymus europaeus* [2856], *Elymus hispidus* [2893], *Aira caryophyllea* i *A. praecox* [2247, 2462], *Avena strigosa* [1755, 1886], *Beckmannia eruciformis* [2745], *Deschampsia setacea* [2116], *Holcus lanatus* i *H. mollis* [2373], *Glyceria nemoralis* [1702], *Dryopteris villarii* [1703], *Ranunculus friesianus* [1900], *Senecio umbrosus* [1901] i szereg innych gatunków. W latach 1987–1993 ukazało się wiele prac Z. Mirka związanych tematycznie z Tatrami, które jednak nie były związane z omawianą tu problematyką badawczą Zakładu Zmienności.

PUBLIKACJE I DZIAŁALNOŚĆ EDYTORSKA

Pracownicy Zakładu, a później Pracowni, opublikowali samodzielnie lub we współpracy z innymi badaczami ponad 280 prac oryginalnych, blisko 250 popularnonaukowych i przeglądowych, blisko 40 komunikatów konferencyjnych i tyleż samo recenzji wydawniczych. Wśród nich były rozdziały do wydań książkowych (*Nasze Drzewa Leśne: Sosna, Świerk* – J. Staszkievicz, *Przyroda Popradzkiego Parku Krajobrazowego* – J. Staszkievicz, *Flora Slovenska* – J. J. Wójcicki, *Vegetation and flora of temperate zones* – Z. Mirek, *Przyroda Kotliny Zakopiańskiej* – Z. Mirek, *Między niebem a ziemią. Ku etyce ekologicznej* – L. Frey, *Taxonomy, karyology and distribution of grasses in Poland* – L. Frey, M. Mizianty, B. Paszko i M. Szczepaniak. Znaczny był też udział w działalności edytorskiej: Jan J. Wójcicki był co-edytorem 15 tomów *Polish Botanical Studies*, jednego tomu *Fragmenta Floristica et Geobotanica*; Ludwik Frey był w latach 1997–2012 redaktorem 16 tomów i 3 suplementów *Fragmenta Floristica et Geobotanica ser. Polonica*. Jan J. Wójcicki był także współredaktorem 14 tomów *Polish Botanical Studies* oraz redaktorem kilku działów *Wiadomości Botanicznych*.

Ponadto pracownicy Zakładu byli redaktorami opracowań książkowych: *Taxonomy, karyology and distribution of grasses in Poland* – L. Frey, *Przyroda Kotliny Zakopiańskiej, poznanie, przemiany, zagrożenia i ochrona* – Z. Mirek, *Przyroda Popradzkiego Parku Krajobrazowego* – J. Staszkievicz, *Zmienność wybranych gatunków krzewów i drzew* – J. Staszkievicz, *Contributions to the knowledge of flora and vegetation of Poland. Proceedings of the 19th International Phytogeographic Excursion (IPE), 1989, through Poland* – J. J. Wójcicki.

Począwszy od roku 1994 L. Frey i M. Mizianty organizowali w ramach Pracowni spotkania naukowe pt. „Taksonomia, kariologia i rozmieszczenie traw w Polsce”. W pierwszym

Ryc. 4. Uczestnicy I Konferencji Naukowej „Taksonomia, kariologia i rozmieszczenie traw w Polsce” zorganizowanej przez Zakład Zmienności Roślin w 1994 roku (Fot. K. Romejko-Hurko).

jednodniowym wzięło udział 30 osób z 10 polskich ośrodków naukowych, w drugim dwudniowym (14–15.11.1996) 36 osób (Ryc. 4). Kolejne spotkania odbywały się regularnie co dwa lata. Uczestniczyło w nich odpowiednio: 60 osób z 18 ośrodków i 80 osób z 19 ośrodków naukowych w Polsce. Od 2002 roku organizacja spotkań jest kontynuowana przez Zakład Systematyki Roślin Naczyniowych (przemianowany w 2012 roku na Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych).

ZBIORY

W Zakładzie gromadzone były zbiory populacyjne. Bardzo bogata jest kolekcja orzechów rodzaju *Trapa*, obejmująca zarówno stanowiska polskie (w tym także historyczne), jak i z innych części Europy, a nawet świata. Została ona zapoczątkowana przez prof. Władysława Szafera. Równie bogate są zbiory szyszek sosny zwyczajnej, reprezentujące całą Europę, liści brzoź, owoce lipy, łuski grabu itp. licznych rodzajów traw (*Dactylis*, *Agropyron*, *Elymus*, *Leymus*, *Hordelymus* i gatunków z rodzaju *Euphrasia*, obejmujące dziesiątki populacji z Polski, jak i z innych części Europy (*Dactylis*). Zbiory te są przechowane w zielniku KRAM.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Od początku utworzenia w Zakładzie prowadzono działalność dydaktyczną. W latach 1954–1955 prowadzono kursy poświęcone metodom biometrycznym w badaniu zmienności roślin. Pamiętny był dziewięciodniowy kurs w roku 1954, bowiem uczestniczyli w nim pracownicy naukowcy z 11 ośrodków w Polsce. Wśród uczestników byli późniejsi profesorowie: dr Jerzy Szweykowski, mgr. inż. Stefan Myczkowski, mgr Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik. Ponadto w latach 1955–1964 były prowadzone zajęcia z metod biometrycznych dla studentów IV roku Biologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ponadto J. Staszkiwicz kilka razy prowadził zajęcia na studenckich praktykach organizowanych przez Uniwersytet Jagielloński. W roku 1955, 1957 i 1958 prowadzili je J. Jentys Szaferowa i J. Staszkiwicz, a w latach następnych J. Staszkiwicz.

Okazjonalnie pracownicy Zakładu prowadzili także praktyki wakacyjne, wygłaszali prelekcje i pogadanki, mieli także wykłady (np. Genetyki Roślin – J. Staszkiwicz). Liczne grono pracowników naukowych polskich oraz zagranicznych korzystało także z konsultacji i stażów szkoleniowych. Spośród uczestników zagranicznych można wymienić prof. Pieter Ketnera z Holandii i dr Antonio Lópeza z Kuby. Liczba ich była znaczna, ale w Zakładzie nie prowadzono odpowiedniej statystyki. Liczba uczestników polskich również była znacząca, a złożona była z osób zatrudnionych w różnych placówkach naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Rolniczej w Krakowie (Wydział Leśny), Uniwersytetu im. A. Mickiewicza i Akademii Rolniczej w Poznaniu, Uniwersytetów w Gdańsku, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, Ogrodu Botanicznego PAN w Powsinie, itp. Niektóre z pośród osób uczestniczących w szkoleniu osiągnęły w okresie późniejszym znaczącą rolę w nauce (np. prof. Ewa Symonides, prof. Adam Boratyński, prof. Jerzy Hrynkiewicz-Sudnik, doc. Wanda Fiodor-Gugnacka, doc. Władysław Danielewicz, dr Jadwiga Stasiak, dr Henryk Kuświk).

W Zakładzie stopień doktora uzyskało 8 osób (M. Białobrzaska, J. Truchanowicz, I. Więckowska, A. Szwabowicz, J. Staszkiwicz (doktorat na UJ, praca wykonana w Zakładzie Zmienności Roślin), L. Pawłowska, J. J. Wójcicki, A. López, stopień doktora habilitowanego 3 osoby (L. Frey, M. Mizianty, J. Staszkiwicz – habilitacja na UJ, praca wykonana w Zakładzie), profesora 1 osoba (J. Staszkiwicz). Pracownicy Zakładu byli także promotorami prac doktorskich wykonanych w innych ośrodkach krajowych (J. Staszkiwicz – Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń – 1, Uniwersytet Warszawski, Warszawa – 1).

WSPÓLPRACA NAUKOWA Z ZAGRANICĄ

Współpraca ta wyraża się przede wszystkim w liczbie staży naukowych osób przybywających do zakładu oraz wyjazdach pracowników poza granice w celu zebrania materiałów lub zapoznania się z materiałami istniejącymi w obcych zbiorach. Badania prowadzono w: Austrii (Z. Mirek, M. Mizianty, J. J. Wójcicki), Azerbejdżanie (J. Staszkiwicz), Bułgarii (J. Staszkiwicz, J. J. Wójcicki), Chiny (J. J. Wójcicki), Czechosłowacji (L. Frey,

Z. Mirek, M. Mizianty, J. Staszkiwicz, M. Tyszkiewicz, J. J. Wójcicki), Francji (M. Mizianty, J. Staszkiwicz, J. J. Wójcicki), Gruzji (J. Staszkiwicz), Jugosławii (J. Staszkiwicz), Korei Północnej (J. Staszkiwicz), Kubie (J. Staszkiwicz), Niemczech (M. Mizianty, J. J. Wójcicki), Norwegii (L. Frey, M. Mizianty), Rosji (J. Staszkiwicz, J. J. Wójcicki), Rumunii (J. Staszkiwicz, J.J. Wójcicki), Słowenii (M. Mizianty), Szwajcarii (J. J. Wójcicki), na Węgrzech (M. Mizianty, J. Staszkiwicz, J. J. Wójcicki), w Szwecji (Z. Mirek, M. Mizianty, J. J. Wójcicki), Wielkiej Brytanii (J. J. Wójcicki), na Ukrainie (M. Mizianty, J. Staszkiwicz, J. J. Wójcicki), we Włoszech (M. Mizianty, J. J. Wójcicki). W Zakładzie na dłuższych stażach przebywali pracownicy z Białorusi, Bułgarii, Czechosłowacji (bardzo ożywione kontakty), Holandii, Japonii, Jugosławii, Korei Północnej, Kuby, Niemiec, Rosji, Rumunii, Słowenii, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy i Węgier. Współpracowano z naukowcami z różnych ośrodków naukowych poza granicami kraju, np. z Instytutem Botaniki CSAV w Pruhonicach, Arboretum w Młynianach, Instytutem Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, Uniwersytetem w Udine (Włochy). Współpraca z zagranicą przejawiała się również podpisanymi oficjalnymi planami współpracy, np. 5-letnim z Włochami (M. Mizianty), czy kolejnymi dwuletnimi ze Słowenią (M. Mizianty). Jan J. Wójcicki był współorganizatorem 19th International Phytogeographic Excursion (IPE) (07–26.07.1989).

PRACOWNICY

Na etatach naukowych od początku, lub też po krótkim okresie zatrudnienia na etacie technicznym, pracowało w sumie 16 osób. W dniu likwidacji Pracowni (w roku 2000) na etatach naukowych było 5 osób. W momencie utworzenia Pracowni Zmienności i Ewolucji Roślin zatrudniono w niej, poza kierownikiem prof. Janiną Jentys-Szaferową (01.09.1953–01.01.1966), dwie osoby: Marię Białobrzeską (01.09.1953–31.03.1991) i Janinę Truchanowicz (01.09.1953–31.03.1991). Do odejścia prof. J. Jentys-Szaferowej na emeryturę (1966) zatrudnionych zostało kilka kolejnych osób: Irena Więckowska (01.04.1956–30.06.1982), Jerzy Staszkiwicz (01.11.1958–22.02.2000) i Adolf Korczyk (01.10.1962–31.03.1967). Pod nowym kierownictwem zatrudniona została najpierw Anna Szwabowicz (01.01.1966–28.02.1979), a w następnym roku Marek Tyszkiewicz (01.04.1967–31.12.1983). W latach 70. kolejno pojawili się: Lucyna Pawłowska (01.05.1970–15.07.1980), Jan J. Wójcicki (01.07.1972–22.02.2000) i Bogdan Chwastowski (15.11.1976–27.09.1981). W roku 1986 z Zakładu Systematyki Roślin Naczyniowych przeszli do Zakładu Zmienności Roślin: Marta Mizianty (01.01.1986–22.02.2000) i Ludwik Frey (01.01.1986–22.02.2000), a z Zakładu Ekologii Zbigniew Mirek (01.01.1986–31.01.1993). Najmłodszymi pracownikami, przyjętymi w latach 90., były: Magdalena Szczepaniak (01.09.1994–22.02.2000) i Beata Paszko (01.09.1996–22.02.2000), obecnie zatrudnione w Zakładzie Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Na etatach technicznych było zatrudnionych w Zakładzie ogółem 9 pracowników. Na tym stanowisku zaczęła swoją karierę naukową w 1971 roku Irena Kaczmarska (15.02.1971–30.06.1972), później pracownik Zakładu Algologii, obecnie zatrudniona w ośrodkach

naukowych Kanady i Stanów Zjednoczonych oraz Józefa Węsierska (01.01.1069–30.09.1975), obecnie profesor Institut für Krebsforschung w Wiedniu. W Zakładzie Zmienności pracowników technicznymi byli także: Ludwik Szczepański (01.09.1968–01.07.1985), Irena Kiełbasa (01.05.1970–01.11.1970), Anna Guśpiel (06.03.1978–15.06.1986), Anna Trela (15.01.1981–22.02.2000), Jolanta Długoborska (01.01.1986–31.12.1991), Aneta Samborska (01.09.1986–20.11.1989) i Robert Pawlikowski (10.04.1995–19.02.1996).

BIOGRAMY

Białobrzeska Maria (1921–2004), dr, systematyk i paleobotanik; Pracownia Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin 1953–1954, Zakład Zmienności Roślin 1954–1991; tematyka badawcza: zastosowanie biometrii do materiału współczesnego, jak i kopalnego, głównie rodzaje *Betula*, *Carpinus*, *Corylus*, *Fagus*, *Frangula*.

Chwastowski Bohdan Kazimierz (1954–1982), mgr, systematyk, florysta; Zakład Systematyki Roślin Naczyniowych 1980–1981, Zakład Zmienności Roślin 1981; tematyka badawcza: systematyka rodzaju *Carex* i kubańskich przedstawicieli rodziny *Cyperaceae*.

Frey Ludwik → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Jentys-Szaferowa Janina (1895–1983), prof. dr hab., paleobotanik, systematyk; Pracownia Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin 1953–1954, Pracownia Zmienności Roślin 1954–1956, Zakład Zmienności Roślin 1956–1965; twórca Pracowni Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin, kierownik jednostki 1953–1965; tematyka badawcza: zmienność, morfologia (biometria) roślin naczyniowych, twórczyni bardzo użytecznej metody porównywania wielkości i kształtu (metoda Jentys-Szaferowej) stosowanej w badaniach zmienności roślin do czasów obecnych, szeroka działalność popularyzatorska.

Korczyk Adolf (ur. 1937), dr, genetyk roślin; Zakład Zmienności Roślin 1962–1967; tematyka badawcza: zmienność i chorologia *Betula oycoviensis* oraz badania hodowlano-eksperymentalne.

Mirek Zbigniew → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Mizianty Marta → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Paszko Beata → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Pawłowska-Woicka Lucyna (1945), dr, biochemik chemotaksonom, Zakład Zmienności Roślin 1980 (od 1970 do 1980 pracownik inżyniersko-techniczny); tematyka badawcza: badania chemotaksonomiczne *Betula*, *Saxifraga* i wybranych gatunków *Caprifoliaceae* i *Cornaceae*.

Szczepaniak Magdalena → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.

Staszkiwicz Jerzy (ur. 1929), prof. dr hab., systematyk i fitosocjolog roślin; Zakład Zmienności Roślin 1958–1993, Pracownia Zmienności Roślin w Zakładzie Systematyki Roślin Naczyniowych 1993–2000; kierownik Zakładu Zmienności Roślin 1966–1993, kierownik Zakładu Systematyki Roślin Naczyniowych i Pracowni Zmienności Roślin 1993–2000; tematyka badawcza: fitosocjologia i florystyka Ślądczczyzny i Borów Notwotarskich, systematyka, zmienność populacyjna (biometria) i naturalna hybrydyzacja roślin, głównie drzew i krzewów.

Szwabowicz Anna (1918–2009), dr, cytolog, embriolog i palinolog; Zakład Zmienności Roślin 1966–1979; tematyka badawcza: kariologia i mikrosporogeneza *Betula oycoviensis*.

Truchanowicz Janina (1923–1994), dr, morfolog, systematyk i paleobotanik; Pracownia Zmienności i Ewolucji Historycznej Roślin 1953–1954, Zakład Zmienności Roślin 1954–1991; tematyka badawcza: biometria stosowana zarówno do materiału współczesnego, jak i kopalnego (głównie rodzaje *Alnus*, *Betula*, *Dulichium*, *Menyanthes*, *Populus* i *Ulmus*).

Tyszkiewicz Marek (ur. 1940), mgr, systematyk; Zakład Zmienności Roślin 1967–1983; tematyka badawcza: naturalna hybrydyzacji *Pinus sylvestris* i *P. mugo* oraz zmienność *Sorbus aucuparia*, *Cornus mas*, *C. sanguinea*, *Ligustrum vulgare* i innych.

Więckowska Irena (ur. 1931), dr, systematyk; Zakład Zmienności Roślin 1956–1979; tematyka badawcza: zmienność liści i owoców oraz wybrane zagadnienia z zakresu morfogenezy liści drzew (*Betula oycoviensis*, *B. verrucosa*, *Malus silvestris*, *Ulmus laevis* i *Fagus silvatica*).

Wójcicki Jan J. → por. Zakład Systematyki i Fitogeografii Roślin Naczyniowych.